

Ο Μητρ.Ναυπάκτου για την απόφαση του Σ.τ.Ε. για το μάθημα των Θρησκευτικών

[Μητροπολιτικό Έργο](#) / [Ι.Μ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου](#)

Οι ύπ' αριθμ. 1749 καί 1750/2019 Αποφάσεις του Συμβουλίου της Έπικρατείας (Μείζονος Όλομέλειας) ήταν αναμενόμενες. Ήδη είχαν προηγηθῇ οἱ ύπ' αριθμ. 660 καί 926/2018 αποφάσεις του Σ.τ.Ε. (Όλομέλειας) πού εἶχαν κρίνει τά Προγράμματα Σπουδῶν τοῦ Νίκου Φίλη ὡς ἀντισυνταγματικά καί ἀκολούθησαν καί οἱ νέες ἀποφάσεις τοῦ Σ.τ.Ε. πού ἔκριναν ἐξίσου ἀντισυνταγματικά τά ἴδια σχεδόν Προγράμματα Σπουδῶν, πού εἶχαν ἐλαφρές ἀλλαγές, τοῦ Κώστα Γαβρόγλου.

Οἱ δύο εἰσηγήσεις

Τόν Δεκέμβριο τοῦ 2015 πού ἤμουν Συνοδικός ἔθεσα στήν Σύνοδο αὐτό τό πρόβλημα τοῦ Προγράμματος Σπουδῶν στήν στοιχειώδη καί μέση Ἐκπαίδευση. Μέ ἀπόφαση τῆς Συνόδου ἔκανα εἰσήγηση στήν κοινή Συνεδρίαση τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μέ τούς Κοσμήτορες τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν καί τούς Προέδρους τῶν Τμημάτων τους, ὅπως καί τούς θεολόγους καθηγητές τόν Ἰανουάριο 2016, καί ἔπειτα ἔκανα καί εἰσήγηση στήν Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τόν Μάρτιο τοῦ 2016.

Γιά νά διευκολυνθοῦν οἱ ἀναγνώστες θά πρέπει νά διευκρινισθῇ ὅτι ἄλλο εἶναι τό Ἀναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδῶν πού ἴσχυε πολλά χρόνια στήν Ἐκπαίδευση καί στηριζόταν στήν ἀναλυτική παρουσίαση τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν μέ «τεκμηριωμένους καί σαφῶς διατυπωμένους στόχους μάθησης» μέ διαδοχική

χρονική διάρκεια, και άλλο είναι τό Πρόγραμμα Σπουδών πού εισηχθη επί Υπουργείας Νίκου Φίλη, πού «παύει νά είναι αναλυτικό» και διακρίνεται σέ μάθημα «γενικευτικού χαρακτήρα, μέ γενικές προσεγγίσεις και πολυεπίπεδες έπιλογές».

Όταν ή Διαρκής Ίερά Σύνοδος μου ανέθεσε νά εισηγηθώ τό θέμα αυτό, τό μελέτησα σέ βάθος, τόσο στά βιβλία τών Θρησκευτικών σύμφωνα μέ τό Αναλυτικό Πρόγραμμα πού ίσχυε τότε, όσο και στό προτεινόμενο Πρόγραμμα Σπουδών πού λειτούργησε ήδη (2011-2014) ως πιλοτικό πρόγραμμα σέ 68 Γυμνάσια στήν Έπικράτεια.

Διάβασα σχεδόν δέκα χιλιάδες (10.000) σελίδες από διατριβές, έπιστημονικά βιβλία, εισηγήσεις πού έγιναν από όλες τίς πλευρές, αποφάσεις του Συμβουλίου τής Έπικρατείας και άλλων Δικαστηρίων και αναλύσεις νομικών θεμάτων πού σχετίζονται μέ τά Θρησκευτικά, καθώς έπίσης έλαβα υπ' όψη μου και τίς απόψεις θεολόγων καθηγητών όλων τών πλευρών, τής ΠΕΘ και του «Καιρού», πού διδάσκουν τό μάθημα τών Θρησκευτικών στά Σχολεία.

Τό απόσταγμα όλης αυτής τής μελέτης καταγράφηκε στίς δύο εισηγήσεις πού ανέφερα και έχουν δημοσιευθί σέ βιβλίο μέ τίτλο «Εισηγήσεις για τό μάθημα τών Θρησκευτικών στά Σχολεία», καθώς έπίσης έχουν αναρτηθί στό διαδίκτυο.

Νομίζω ότι στίς εισηγήσεις αυτές αναλύθηκε μέ έπιστημονική μέθοδο ή διαφορά τής φιλοσοφίας τών δύο Προγραμμάτων, ήτοι του παλαιού Αναλυτικού Προγράμματος και του νέου Προγράμματος Σπουδών, δηλαδή φάνηκε ή διαφορά μεταξύ τής αναλυτικής μεθόδου και τής θεματικής έπεξεργασίας τών θρησκευτικών θεμάτων. Έπίσης φάνηκε ή διαφορά μεταξύ «θρησκευτικού γραμματισμού» και «φιλελεύθερης θεωρήσεως τής θρησκευτικής άγωγής». Ακόμη αναφέρθηκε ότι τό Αναλυτικό Πρόγραμμα πού ίσχυε τότε είχε κριθί από τά Άνώτατα Δικαστήρια ως συνταγματικό, και τόνιζα ότι τό Πρόγραμμα Σπουδών αντίκειται στίς έπιταγές του Συντάγματος και στίς έως τότε αποφάσεις του Σ.τ.Ε.

Βεβαίως, μέ ένοχλοΰσε άφάνταστα τό ότι οί υπέρμαχοι του νέου Προγράμματος Σπουδών υποστήριζαν ότι τό Αναλυτικό Πρόγραμμα πού ίσχυε τότε ήταν κατηχητικό-όμολογιακό και ότι τό νέο Πρόγραμμα Σπουδών είναι θρησκευολογικό. Αυτό ήταν μιά παραπλάνηση και παραπληροφόρηση, γιατί τό Αναλυτικό Πρόγραμμα ήταν γνωσιολογικό, πολιτιστικό μέ θρησκευολογικές αναφορές, ένώ τό νέο Πρόγραμμα Σπουδών δέν είναι θρησκευολογικό, αλλά διαθρησκευιακό και συγκρητιστικό.

Αυτό τό στήριζα στό περιεχόμενο τών δύο Προγραμμάτων, πού είχα έπαρκώς μελετήσει. Έτσι, προσπαθοΰσα νά αναλύσω τό θέμα μέ έπιχειρήματα, μέ σεβασμό

σέ όλες τίς πλευρές καί ὁμως δεχόμεν ὕβρεις, γιατί οἱ ἄνθρωποι ἔχουν μάθει νά ὁμιλοῦν καί νά γράφουν συνθηματολογικά.

Ἡ πρόταση καί ἡ ἀπόφαση

Τό κυριότερο ἦταν ὅτι στίς δύο αὐτές εἰσηγήσεις, πού ἔκανα τόσο στήν Διαρκῆ Ἱερά Σύνοδο ὅσο καί στήν Ἱεραρχία, δέν παρέμεινα σέ θεωρητικές ἀναλύσεις, ἀλλά κατέληξα συγκεκριμένη πρόταση γιά νά ἀντιμετωπισθῇ ἡ κατάσταση πού εἶχε δημιουργηθῇ. Δηλαδή, πρότεινα νά παραμείνῃ τό τότε ἰσχύον ἀναλυτικό πρόγραμμα, νά ἀναδιαρθρωθῇ καλύτερα κατά τάξη καί νά εἰσαχθῇ σέ κάθε μάθημα πρὸς τό τέλος ἀκόμη περισσότερο θρησκευολογικό ὕλικό, χωρίς νά γίνεται σύγχυση μεταξύ τους γιά νά ἐνημερώνονται οἱ μαθητές. Δηλαδή, τόνιζα αὐτό πού γράφουν οἱ ἀποφάσεις τοῦ Σ.τ.Ε. Συγκεκριμένα εἶχα προτείνει:

«Ἡ πρότασή μου, λοιπόν, εἶναι νά ἐπικεντρωθῇ τό ἐνδιαφέρον στό τρέχον Πρόγραμμα Σπουδῶν (τό Ἀναλυτικό) μέ τήν δική του θεματική μεθοδολογία, στό ὁποῖο, ὁμως, νά γίνουν μερικές βελτιώσεις, ἐντάσσοντάς το στά σύγχρονα παιδευτικά δεδομένα, ὁπότε νά εἰσαχθοῦν σέ κάθε βιβλίο –ὄχι σέ κάθε μάθημα– μερικά κεφάλαια θρησκευολογικά, ἀνάλογα μέ τήν θεματολογία τοῦ βιβλίου, ἀφοῦ ὁμως δοθῇ προτεραιότητα στήν ὀρθόδοξη παράδοση, τήν ὁποία ἀκολουθεῖ ἡ πλειοψηφία τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν, ἀλλά καί νά χρησιμοποιηθοῦν ὡς ἐφαρμογές καί τά καλά στοιχεῖα τοῦ Νέου Προγράμματος Σπουδῶν Αὐτή ἡ πρόταση εἶναι σύμφωνη μέ τό Σύνταγμα, τίς ἀποφάσεις τῶν Ἀνωτάτων Διοικητικῶν Δικαστηρίων τῆς Χώρας μας καί τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς».

Ἡ πρότασή μου αὐτή ἔγινε ἀποδεκτὴ ἀπὸ τήν Διαρκῆ Ἱερά Σύνοδο καί τοὺς ἐκπροσώπους τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τήν 12^η Ἰανουαρίου 2016, ἀπὸ τήν Πανελλήνια Ἑνωση Θεολόγων καί τελικά ὁμοφώνως ἀπὸ τήν Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τήν 9^η Μαρτίου 2016.

Ὁ διάλογος Ἐκκλησίας-Πολιτείας

Παράλληλα τόνιζα ἐπανειλημμένως ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὀφείλε νά κάνῃ διάλογο γιά τήν βελτίωση τοῦ Ἀναλυτικοῦ Προγράμματος πού ἴσχυε τότε, καί νά μὴ κάνῃ διάλογο γιά τό Πρόγραμμα Σπουδῶν πού ἐπρόκειτο νά εἰσαχθῇ, ὥστε νά μὴν ἀναλάβῃ εὐθύνη γιά τό Πρόγραμμα αὐτό. Ὑποστήριζα ὅτι ἂν ἡ Πολιτεία ἐπέμενε νά γίνῃ διάλογος πάνω στό νέο Πρόγραμμα Σπουδῶν, τότε ἡ Ἐκκλησία δέν ἔπρεπε νά συμμετάσχῃ στόν διάλογο καί νά ἀφήσῃ τήν Πολιτεία νά ἀναλάβῃ ἐκείνη ὅλη τήν εὐθύνη τοῦ νέου Προγράμματος Σπουδῶν καί τίς συνέπειές του.

Αὐτό καταγράφηκε καί στό ἀπὸ 22-2-2016 ἔγγραφο τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου πού ὑπογράφεται ἀπὸ τόν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος

κ. Ίερώνυμο πρὸς τὸν τότε Ὑπουργό Παιδείας κ. Νικόλαο Φίλη:

«Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος προτίθεται νά συνεργαστεῖ περαιτέρω, στή βάση τῆς ἐπιστημονικῆς βελτίωσης τοῦ ὑπάρχοντος μαθήματος καί τῆς στήριξης τῶν καθηγητῶν του. Ἀντιτίθεται στήν κατάργηση καί ἀντικατάστασή του ἀπό ἓνα μάθημα «γεωγραφίας τῶν θρησκειῶν» ἢ «θρησκευτικοῦ ἐγκυκλοπαιδισμοῦ» μέ κάποια ἀπλῶς ἰδιαίτερη παρουσίαση τῆς παρουσίας τῆς Ὁρθοδοξίας στόν ἑλλαδικό χῶρο».

Στήν συνέχεια τό θέμα αὐτό, μέ τήν ἐπιμονή ὀρισμένων, ἔλαβε ἄλλη κατεύθυνση. Ἡ Ἱεραρχία μέ ἐκπροσώπους της συμμετεῖχε στόν διάλογο μέ τήν Πολιτεία γιά τό νέο Πρόγραμμα Σπουδῶν, μέ τό γνωστό ἀποτέλεσμα. Ὅμως, δέν σταμάτησα νά ἀσχολοῦμαι μέ τό θέμα, γι' αὐτό καί στίς Συνεδριάσεις τῆς Ἱεραρχίας ἀσκοῦσα διακριτική κριτική, ὅπως φαίνεται στά Πρακτικά τῶν Συνεδριάσεων αὐτῶν.

Λυπᾶμαι πολύ γιά τήν ἐξέλιξη τοῦ θέματος. Δέν ἤθελα νά ἐπιβεβαιωθῶ στίς ἐκτιμήσεις μου ὕστερα ἀπό σχεδόν τέσσερα (4) χρόνια, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξύ χάθηκε πολύτιμος χρόνος καί καταναλώθηκαν πολλές δυνάμεις, ὅπως καί δέν ἐπιθυμῶ νά ἐπιβεβαιωνομαι καί σέ ἄλλα θέματα μετά τήν παρέλευση πολλῶν ἐτῶν!

Ὅμως, δυστυχῶς, ἐπικρατοῦν ἄλλες ἀπόψεις κάθε φορά, οἱ ὁποῖες διακρίνονται ἀπό συμβιβασμούς, συμψηφισμούς καί τακτικισμούς, πού ἐκφράζονται μέ θυμικές καί συναισθηματικές ἐξάρσεις, χωρίς λογικά καί ἐπιστημονικά ἐπιχειρήματα, στίς ὁποῖες δέν μπορῶ νά συμμετέχω. Ἔτσι, οἱ ἀποφάσεις τοῦ Σ.τ.Ε. γιά τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν εἶναι μιά ἐπίσημη ἀρνητική ἀπάντηση ὅχι μόνον στό περιεχόμενο τοῦ Προγράμματος Σπουδῶν, στούς δημιουργούς του καί σέ αὐτούς πού τό στηρίζουν, ἀλλά καί στόν ἴδιο τόν διάλογο.

Τί δέον γενέσθαι

Τό θέμα εἶναι τί πρέπει νά γίνη ἀπό ἐδῶ καί πέρα.

Δέν γνωρίζω ἐπακριβῶς τί ὑποχρεώσεις ἔχει ἀναλάβει ἡ Ἑλληνική Πολιτεία ἔναντι τῶν Εὐρωπαϊκῶν Προγραμμάτων γιά τήν σύνταξη τῶν νέων προγραμμάτων γιά τά Θρησκευτικά.

Νομίζω ὅμως ὅτι εἶναι ἐπίκαιρη καί τεκμηριωμένη ἡ ἀπόφαση τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς 9^{ης} Μαρτίου 2016, τήν ὁποία ἀνέφερα προηγουμένως, πού ἦταν συνέχεια τῆς εἰσηγήσεως στήν Διарκῇ Ἱερά Σύνοδο μέ τήν παρουσία τῶν ἐκπροσώπων τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν καί τῶν θεολόγων καθηγητῶν, τήν 12^η Ἰανουαρίου 2016. Ἡ Ἐκκλησία πρέπει, μέ ὑπευθυνότητα, χωρίς τακτικισμούς καί συμβιβασμούς, νά κάνη διάλογο μέ τήν Πολιτεία στό θέμα τοῦ μαθήματος τῶν

Θρησκευτικῶν μέ βάση τήν απόφαση τῆς Ἱεραρχίας τῆς 9^{ης} Μαρτίου 2016, μέ νέα σύνθεση.

Αὐτή ἡ απόφαση τῆς Ἱεραρχίας δέν διαπνέεται ἀπό κατηχητικό καί ὁμολογιακό χαρακτήρα, ὅπως δυστυχῶς ὑποστηρίζουν μερικοί, ἀλλά εἶναι συντονισμένη τόσο στήν παράδοση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅσο καί στήν σύγχρονη μορφή τοῦ μαθήματος, πού εἶναι σύμφωνη μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ Σ.τ.Ε. Ἄλλες προτάσεις, συζητήσεις καί ἀποφάσεις περιττεύουν.

Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ Ἱεραρχία πρέπει νά ἐπανέλθῃ στήν ἀπόφασή της τῆς 9^{ης} Μαρτίου 2016, πού εἶναι καί ἡ μοναδική τεκμηριωμένη ἀπόφαση, γιατί οἱ μετέπειτα ἀποφάσεις της ἀφοροῦσαν τήν συνέχιση τοῦ διαλόγου. Καί δέν θά δεχθῶ νά γίνῃ διάψευση στό θέμα αὐτό, γιατί τότε θά ἐπανέλθω μέ στοιχεῖα ἀπό τά Πρακτικά τῶν Συνεδριάσεων τῆς Ἱεραρχίας. Ἐπομένως, πρέπει νά συνεχισθῇ ὁ διάλογος στήν βάση τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱεραρχίας τῆς 9^{ης} Μαρτίου 2016, μέ πρωτεύοντα τόν ρόλο τῶν καθηγητῶν πού διδάσκουν τό μάθημα.

Μέσα στά πλαίσια αὐτά μπορεῖ νά καταρτισθῇ ἕνα πρόγραμμα βάση τοῦ Ἀναλυτικοῦ Προγράμματος, μέ τήν βοήθεια τῆς Πανελληνίας Ἑνώσης Θεολόγων (ΠΕΘ), πού νά συνδυάζῃ τήν διδασκαλία τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας στούς μαθητές μέ ὠραῖο σύγχρονο τρόπο καί μέ ἐνημέρωση γιά ἄλλες θρησκευτικές παραδόσεις σέ διακριτές ἐνότητες. Ἔτσι τό μάθημα δέν θά εἶναι οὔτε κατηχητικό, πού εἶναι ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε συγκρητιστικό.

Ἐχουν γίνῃ τέτοιες προσπάθειες καί ἔχουν δημοσιευθῇ τέτοια πρότυπα, πού ἱκανοποιοῦν καί τήν θέση τῆς Κυβερνήσεως, ὅπως ἐκφράσθηκε ἀπό τήν Ὑπουργό Παιδείας καί Θρησκευμάτων κ. Νίκη Κεραμέως σέ δηλώσεις της γιά τά Θρησκευτικά στό Ραδιόφωνο τοῦ ΣΚΑΪ ὅτι «πρόθεσή μας εἶναι νά συμμορφωθοῦμε ἀπόλυτα μέ τίς ἀποφάσεις τῆς Δικαιοσύνης» καί ὅτι τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν «χρήζει μιᾶς βελτιώσεως ὡς πρός τόν τρόπο διδασκαλίας, νά γίνῃ πιό ἐλκυστικό γιά τούς μαθητές».

Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ μιά δημόσια δήλωση: Ἐχω κουρασθῇ τόσα χρόνια νά γράφω τά ἴδια πράγματα, νά μήν εἰσακούομαι, καί τελικά νά μέ ἐπιβεβαιώνουν καί νά μέ δικαιώνουν οἱ ἐξελίξεις. Ἄς γίνῃ τοῦλάχιστον ἀντιληπτό ὅτι δέν εὐθυνόμαστε ὅλοι γιά τήν κατάσταση πού φθάσαμε ἐδῶ καί δέν μποροῦν νά γίνονται συμβιβασμοί σέ ἕναν τέτοιο σοβαρό θέμα πού ἀφορᾷ τήν παιδεία, ἡ ὁποία προσφέρεται στούς ὀρθοδόξους μαθητές.-